

posteritas alet, quam ipsa aeternitas
semper tuebitur t. j. Ono — ono živ-
ljenje je tvoje, ktero bo cvetelo
v spominu vseh stoletij, ki ga bo
zanamstvo gojilo, ki ga bo zmirom
varovala sama vekovitost.

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Konec.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega ališiš, korist-
nega akusiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj
pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni
spominek po prislovcu latinski: „Littera scripta
manet“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

„Kdor je bival kak čas na Dunaji, ta naj koj za tem ne hodi gle-
dat Gradca“, mislil sem si sam pri sebi, napotivši se od graškega kolo-
dvora po sloveči „Annastrasse“ proti mestu. Sicer se ponaša imenovana
cesta s samimi novimi, palačam enakimi sgradami; tudi slovi ves Gradec
poleg Tersta, kot naj znamenitnejše mesto v južnem oddelku Avstrije;
ali proti velikanskemu Dunaju je Gradec le pritlikovec. Vse se mi je
zdelo tu majhno, nevidno, komaj ogledovanja vredno. Pervi pot v Gradcu
peljal me je proti samostanu „usmiljenih bratov“, kjer mi je bival daljni
sorodnik in nekdanji učenec. Ni bilo minilo še dve leti, ko se je bil
prišel nekega jutra poslovit od mene, ter mi naznanit, kam se želi po-
dati? V resnici smilil se mi je fante tedaj v serce, ker previdel sem, da
si je izvolil težavni stan. Pa koliko razliko najdel sem med slabotnim
dečakom taistega jutra, in med zalim, visoko-zraslim mladenčcem, ki je
stal zdaj, kot redovni „brat Eduard“ pred menoj. Verh tega bila je ob-
naša njegova tako plemenita in odlična, ter govor njegov tako mo-
der, da se na tihem nisem mogel prečuditi, kako se človek v malih letih
predela in prerodi, ako hrepeni po napredku. Ni z lepo kmali napravil
kak dogodek v mojem življenji toliko prijeten vtis na me, kot snidenje
s tem mojim nekdanjim učencom. Da bi mi dal živ dokaz, da je res-
nično „usmiljeni brat“, hitel je koj svojemu g. predniku naznanit moj
prihod, in ta me je z veliko prijaznostjo povabil na opoldanski obed. Ko
sem si bil nekoliko osnažil obleko, podal sem se potem proti znotrajnemu
mestu. Želel sem se namreč pokloniti nekdanjemu kranjskemu, zdaj pa
štajarskemu deželnemu šolskemu nadzorniku dr. Močniku, kot svojemu
bivšemu predniku. Kmali sem oprášal in pozvedel za pisarno deželne
vlade, in ko stopim pred slavnoznanega gospoda, ter se mu imenujem,
me je prav prijazno sprejel, in se dalj časa z mano o tem in unem

pomenkoval. Spoznal sem nad tem gospodom vnovič resnico, da visoko-učene glave osramotijo s svojim ponižnim in priljudnim vedenjem marskakega puhloglavlega oholeža. Koliko jih je, ki zatajivši slovensko narodnost svojo, še celo lastna imena pačijo, in pišejo jih z bohoričico, da bi tem bolj cikalo na nemško; — vitez dr. Franc Močnik ne spada v versto tacihi zajčjih junakov, in stalo je ime njegovo pravilno zapisano tudi nad durmi pisarne njegove. Slava možu, ki ostane nepozabljen v zgodovini kranjskega šolstva! —

Blizo poslopja deželne vlade vzdiguje se stolna cerkev, v kateri sem tudi mimogrede pogledal, akoravno se razun dragocenih oken iz barvane steklenine v presvetišču v ostalej stolnici nič kaj posebnega ne vidi. — Odtod podal sem se na cesar Francevi terg, kjer stoji velik in okusno zdolbljen, ter z bronastimi kipi ozaljšan spominek rajnemu slavnemu vladarju in cesarju Francu I. v čast postavljen. Latinski napis na sprednji strani:

„Francisco I. Austriae Imperatori grata Styria“ MDCCCXLI.

po našem: Francu I., cesarju avstrijskemu, hvaležni Štajar 1841) kaže, da hvaležnost Štajarcev do tega preblagega vladarja segala je dalje, kot le do meje tamnega groba. Kaj tacega se v naših časih vedno bolj porredkoma zgodi. — Ker je bil še čas, stopil sem mimogredé tudi še v frančiškansko cerkev (blizo železnega mosta čez Muro), da si jo ogledam. Dela je bolj starinskega, gotiške oblike, in ima tudi deloma z barvano steklenino ozaljšana okna. Snage je bilo tu dokaj več videti, kot v stolni cerkvi. Opoldan smo se pri č. č. g. g. usmiljenih bratih pri zmernem, pa jako okusno priredjenem obedu prav dobro imeli, in so se vsi navzoči gospodje proti meni in še enemu gostu-učitelju (frančiškanku, br. Norbert-u iz Nacareta v Savinski dolini) tako priljudno vedli, kakor da bi bili že od Bog vé kdaj stari znanci. — Po obedu sem najprej ogledal bolnišnico usmiljenih bratov, kjer imajo vedno dovolj betežnikov. Videl sem mnogo djanskih dokazov, da se ondi v resnici skerbi bolnikom za dušno in telesno ozdravljenje. Iz bolnišnice podal sem se v družbi svojega druzega rojaka na grajski holm, da si ondi napojim vnovič oči s slastjo nepopisljivo lepih daljnovidov. Razgleda iz višine graškega grada bi se človek menda kmali ne naveličal, ako bi ga vžival tudi vsaki dan. Prišedši zopet nazaj v mesto, napotili smo se gledat še cerkvi, lazariško in usmiljenih sestra. Obedve ste delo novejših časov, in sicer prekrasno delo. Lazariška je pozidana v gotiškem zlogu. Cela stavba, in vse, ka je v njej, je lepo; najlepše pa je vender pod muzičnim korom pri desni roki svečano-tamna kapelica Kristusovega terpljenja na oljski gori. Kip Zveličarjev, klečeč vzvišeno nad spečimi tremi učenci, vravnan je tako, da pāda mu blišč dnevne svetlobe skozi edino majhino, z barvano steklenino

zatemnjeno okence ravno na obličje, in je res vse tako magične krasote in milote, da ni izreči. Marsikaj lepega in ginljivega sem že videl, kaj enacega v tej struki pa menda še nikjer ne. — Dvostolpna cerkev usmiljenih sestra je koj v soseščini. Postavljena je po pravilih bizantinskih, ter se tudi vsa notranja oprava strinja s stavbnim zlogom. Mnogo bi mogel tudi o lepoti tega svetišča povedati; omenjena naj bosta vendar edino le ona angeljska kipa, ki pri vhodu postavljena stojita, ter hranita v posodah na ponudbo prihajočim in odhajočim blagoslovljeno vodo, kot pokropilo. V Holomuški cerkvi sv. Mavricija sem l. 1863 tudi nekaj enacega videl.

Med popisanim ogledovanjem minul mi je bil prekmalo tudi popoldan. Napotila sva se toraj z br. Eduardom nazaj proti samostanu, kjer smo ga spraznili še en kozarček za malo južino in odhodnico. Mladega prijatelja klicale so zdaj stanovske dolžnosti na delo, meni pa je tudi ura naznanjevala, da kmali priderdral bo od Dunaja vlak. Poslovila sva se toraj. Pač takrat ni nihče zmed naju mislil, da bo mladi, pa jako zmežni redovni brat kmali za tem poslan po svojih višjih v lečniške študije v Solnograd, in da bo čez kaj let oskerboval kot cenjeni miniški zdravnik v daljni Španiji za sveto in pravično reč bojujoče in ranjene Karliste, kar se o trenutku, ko te verstice pišem, v obližju Estelle faktično godi. Kam bistroumni Slovenec res vse ne pride! —

Bilo je že proti večeru, ko me je vlak odpeljal od Gradca. V Mariboru sem se hrepeneče oziral na mesto in kraj, kjer v večno hladnem zavetju počivajo koščice največjega moža našega národa iz novejših časov, neumerljivega knezo-vladike Slomška. Želel sem si toliko prostega časa, da pohiteti mogel bi tudi le za trenutek do kraja njegove mogile; ali za kaj tacega se ne briga berzonožni hlapon. Delovati je moral toraj edino le moj duh; on šinil je s krilato urnostjo na pokopališče, ter vošil naj odličnejšemu slovenskemu pedagogu večni pokoj, večni mir!

Zopet šlo je s silno naglostjo naprej skozi slovenski Štajar proti Celju. Ondi bivajočemu bližnjemu sorodniku naznanil sem bil pismeno uro svojega prihoda, ter prosil ga, naj popraša g. postajnega načelnika, bi se li smel z voznim listom v Gradcu do Litije kupljenim pomuditi čez noč v Celji? Na ondotni kolodvor prišedši bil si bil kmalo umišljeval, da sem celo kaj več, kot priprost slov. učitelj. Pričakoval me tam ni le bližnji sorodnik, ampak bila je z njim tudi še dvojica odličnih slov. narodnjakov, katerima je bil objavil moj приход. Tudi ponudbo čez noč je bil g. postajski načelnik z veliko uljudnostjo dovolil, in podali smo se iz kolodvora v gostilnico (ime mi je odpadlo), kjer je bila zbrana vesela večja narodska družba, ter smo pri kozarcu žlahtne kapljice rekli marskatero in čuli do pozne ure. —

Naslednje jutro (21. sept.) sem ogledoval vnovič že odprej znano

mi mično Celjsko mesto, ter obiskal tudi svojega blazega prijatla O. Zigmunda B., s katerim sva se v mladinskih letih skupaj mučila po Ljubljanskih šolah, dokler nama ni odkazala osoda različnih potov. On postal je kasneje mnogočislani samostanski prednik, jaz pa to, kar sem. Po kapucinskem vertu sprehajaje sva se moževala, kot dva odvažna diplomata, a vendar svét za tega del ni bil predrugačen za las. Okoli 11. ure odpeljal sem se naprej proti Litiji, in ondi zapustil železnico. Mislil sem si namreč, da v domače nadloge bom prišel tako še zgodaj dovolj; toraj sem jo prek prijaznega Šmartna pri Litiji ubrisal po neskončno dolgi, pa tudi nič kaj prijetni dolini, ali bolje reči soteski, proti visoko ležečemu Prežganju. Pod noč dospel sem tje gor, najdel ondi dvoje naj blagejših serc, ter bil z iskreno radostjo sprejet. 29. in 30. sept. ostal sem na Prežganji, in v zračnih višinah odpočival se od dolgega popotovanja. Mikalo me je odtlej stopiti tudi na Janče, da bi vžival od tam baje rajski razgled, ter ogledal si ob enem kraj, ki je navduševal s svojo tiho samoto rajnega slavnoznane pesnika in tamošnega fajmoštra g. Luka Dolinar-ja, da je zložil našemu národu raznoverstnih pobožnih cerkvenih pesem toliko, kakor jih ni pred njim, in jih gotovo tudi za njim nihče več ne bode. — 1. oktobra na vse zgodaj odrinil sem skozi dolgočasno Besnico naprej proti Ljubljani, pogledal mimogrede Vevče in farno vas pri Mariji Devici v Polji, ter do časa dospel v glavno mesto naše dežele. Tu čakalo me je k sklepu mojega obširnega popotovanja konečno še posebno in nikakor pričakovano odlikovanje. O spomladanskem času tistega leta obhajali so Njih Svetost papež Pij IX. zlato novo mašo (11. aprila 1869). V ta spomin dal sem bil natisniti malo zbirko slovenskih šolsk. pesem pod naslovom „Mali slovenski pevec“ (nekaj iztisov je pri g. Giontini-tu v Ljubljani po 30 sold. še na prodaj), ter poslal po svojem blagem prijatlu in tadanjem državnem poslancu, zdaj že v Bogu počivajočem, g. Lovro Pintar-ju po posredstvu papeževega poročnika mlg. Falcinelli-ja na Dunaj en krasno vezani iztis sv. Očetu v pohlevni darek. Po naklučji snideva se z rajnim g. Pintar-jem, ki se je kot deželni poslanec nahajal ravno v Ljubljani, in ta mi pove, da ima za mene dopis iz Rima. Grem z njim v stanovanje, list odpečativa, in — — oj kolika odlika! Kardinal Antonelli sam izrazil mi je pismeno v prijaznih besedah zahvalo sv. Očeta za Njim poslano pesemsko zbirko. (Gl. „Danica 1868 l. 41.“) Popoldan odhajal sem naprej na Gorenjsko, in že po polnoči, t. j. v zgodnjo jutro 2. okt. dospel zdrav zopet v ljubo zavetje domače hiše. — Bog! —